

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

«Skulle ønske jeg visste mer» - En studie om hvordan personalet i barnehagen kan oppdage signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt.

«I wish I knew more» - A study about how the staff in kindergarten can discover signals from children who are prone to neglect.

Kandidatnummer: 287

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunn

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Hanne Værum Sørensen

Innleveringsdato: 30.05.2019

Antall ord: 8979

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

Key word: neglect, signals from children, staff's competence in kindergarten

Abstract:

The purpose of this assignment is to investigate which signals children give if they are exposed to neglect, and to examine the competence of the kindergarten staff within this subject. The Framework Plan for Kindergartens from 2017 states, among other things, that the staff should have knowledge about children who are exposed to violence and sexual abuse, as well as knowing how this can be uncovered. I have compiled the research question as this: "How can the kindergarten staff discover signals from children who are prone to neglect?". To answer this question, I have used a qualitative research method, where I have interviewed two kindergarten teachers and participated in a staff meeting in one of the kindergartens. My research shows that the competence of the informants about the topic of neglect among children, is largely based on their experience. In theory, they know which signals one should look for in children, but the challenge seems to be to rely on their gut feeling if they are concerned and move from worry to action.

Innhold

Abstract	1
1. Innledning	4
1.1 Valg av oppgave.....	5
1.2 Problemstilling.....	5
1.3 Rapportens oppbygning	6
2. Teoretisk forankring	7
2.1 Hva er omsorgssvikt?.....	7
2.1.1 Vanskjøtsel.....	8
2.1.2 Fysiske overgrep	8
2.1.3 Psykiske overgrep	9
2.1.4 Seksuelle overgrep	11
2.2 Signaler fra barn.....	11
2.3 Personalets kompetanse.....	12
2.3.1 Relasjonskompetanse	13
3. Metode	14
3.1 Valg av metode.....	14
3.2 Metodekritikk	15
3.3 Valg av informanter	15
3.4 Etikk og personvern	16
4. Resultat av datainnsamling	17
4.1 Hvilke signaler gir barn som er utsatt for omsorgssvikt?	17
4.2 Personalets kompetanse innenfor temaet omsorgssvikt.....	18
4.3 Hvordan arbeide for å gjenkjenne signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt? ..	20
5. Drøfting	21

<i>5.1 Hvilke signaler gir barn som er utsatt for omsorgssvikt?</i>	<i>21</i>
5.1.1 Hva er barnehagelærerens oppfatning av begrepet omsorgssvikt?	21
5.1.2 Hvilke signaler sender barn?	22
<i>5.2 Personalets kompetanse om temaet omsorgssvikt</i>	<i>23</i>
<i>5.3 Hvordan arbeide for å gjenkjenne signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt ...</i>	<i>24</i>
5.3.1 Et kritisk blikk på steget fra bekymring til handling blant personalgruppen	25
6. Avslutning	28
Referanser	29
Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD	32
Vedlegg 2: Samtykkeskjema for bacheloroppgave 2019	33
Vedlegg 3: Intervjuguide	37

1. Innledning

«Når vi skal snakke med barn hjelper det å tenke på at vi er skapt med en munn og to ører. Det betyr at vi skal lytte dobbelt så lenge som vi snakker» (Raundalen & Schultz, 2008, s.132). Dette sitatet satt jeg igjen med etter jeg fant ut hvilket tema jeg skulle skrive om i min bachelorrappport. Sitatet er tidligere brukt i en bacheloroppgave av Ruth Cecilie L. Johansen med tittelen «*Jeg har så mange tårer i magen*», som ble en inspirasjonskilde til at jeg valgte å skrive om temaet omsorgssvikt blant barn i barnehagen. Oppgaven traff meg personlig, og inspirerte til å dykke dypere inn i dette temaet på bakgrunn av at jeg er snart ferdig utdannet barnehagelærer, og kommer til å bli en av barnas viktigste omsorgspersoner og i samarbeid med foreldrene. Som fremtidig barnehagelærer er en pålagt å arbeide etter rammeplanens innhold og oppgaver. I rammeplanen fra 2017 står det blant annet at personalet skal ha et bevisst forhold til begrepene omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og ha kunnskap om hvordan dette kan avdekkes og forebygges (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11).

Omsorgssvikt blant barn er noe en aldri blir ferdig med å diskutere. Personalet i barnehagen får aldri nok kunnskap om dette, fordi det er et tema alle er nødt forholde seg til, enten en ønsker det eller ikke. Ved å fokusere på temaet omsorgssvikt, vil jeg som fremtidig barnehagelærer bli bedre rustet til å ivareta barna jeg skal arbeide med, og være en ressurs for mine fremtidige kollegaer. Folkehelseinstituttet gjennomførte en studie fra 24 nordiske studier om barn som er utsatt for omsorgssvikt. Studien viser at 0,2 – 1,2 prosent av alle barn i Norge blir utsatt for seksuelle overgrep, og mellom tre og fire prosent har blitt utsatt for fysisk mishandling (Folkehelseinstituttet, 2018, s.6). Det har blitt gjort flere slike undersøkelser som har forsøkt å avdekke omfanget av omsorgssvikt blant barn, men det er vanskelig å måle ettersom mange saker ikke blir sett eller tatt tak i. Jeg synes dette er bekymringsverdig, og derfor er det desto viktigere å belyse temaet.

1.1 Valg av oppgave

Jeg har valgt å skrive om barn som er utsatt for omsorgssvikt. I FNs barnekonvensjon står det at «alle barn har rett til å bli hørt og bli tatt hensyn til» (1989). Det er viktig at ansatte i barnehagen er bevisst sitt ansvar til å ivareta barns rettigheter. Personalet må ha kunnskap om hvilke konsekvenser omsorgssvikt kan føre til for barn, og forstå hvordan de kan arbeide for å avdekke dette. Bakgrunnen for valget er i hovedsak min interesse og mitt engasjement for barn i vanskelige livssituasjoner. Jeg har lenge hatt interesse for at barn skal få like muligheter, leve som et frie mennesker, og bli tatt på alvor i deres livssituasjon. I tillegg kommer jeg fra en familie hvor psykisk sykdom har preget familien gjennom flere år. Dette har gjort at jeg i voksen alder ønsker å bli en trygg voksen for barna jeg møter i barnehagen. Barn trenger gode omsorgspersoner som bryr seg om deres helsetilstand og har kunnskap om hvordan barn kommuniserer når de har det vondt (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19). Mitt årskull på barnehagelærerutdanningen har også fått være med på et pilotprosjekt gjennom Rusfri Oppvekst, hvor vi har blitt tilbudt ekstraundervisning om barn i vanskelige livssituasjoner og traumer hos barn. Undervisningen skapte et engasjement i meg, og jeg har fått øynene opp for viktigheten av å sette dette på dagsordenen.

1.2 Problemstilling

Jeg har utarbeidet problemstillingen:

Hvordan kan personalet i barnehagen oppdage signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?

Jeg har bevisst valgt å ta i bruk ordet «personalet», og ikke «pedagogisk leder» i problemstillingen ettersom det ikke er bare pedagogiske ledere og barnehagelærere som bør ha kunnskap om temaet. For å besvare problemstillingen har jeg vært i kontakt med to ulike barnehager hvor jeg intervjuet to pedagogisk leder. Jeg har utformet en intervjuguide som inneholder spørsmål omkring deres oppfatning av begrepet omsorgssvikt, deres erfaring knyttet til barn som har vært utsatt for omsorgssvikt og deres tanker om hvilke tiltak som kan iverksettes for at personalet kan utvikle kompetanse innenfor temaet. I tillegg har jeg deltatt på et personalmøte i den ene barnehagen, hvor vi hadde en åpen samtale med hele

personalgruppen rundt sentrale spørsmål fra intervjuguiden. I første omgang spurte jeg om å delta i en lunsjpause for å kunne inkludere assistenter og barne- og ungdomsarbeidere, men ble heller invitert til et personalmøte for hele barnehagen.

For å undersøke problemstillingen med teori har jeg tatt i bruk to bøker fra Kari Killén: «*Sveket 1 - Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*» fra 2009 tar for seg teoretiske og praktiske eksempler på omsorgssvikt og er en god innføring for nyutdannede personer som arbeider med barn i utsatte livssituasjoner. Killéns andre bok er «*Forebyggende arbeid i barnehagen – samspill og tilknytning*» fra 2017 og baseres mer på tilknytningsmetoder og hvilke konsekvenser barn kan få dersom de ikke har trygge tilknytninger i livet. Videre har jeg tatt i bruk bøkene «*Det er noe med den ungen*» av Clas Jostein Claussen og «*Barn som vekker bekymring*» av May Britt Drugli, som er svært relevant for rapporten. Bøkene gir en rekke tips og veiledning til hvordan en som voksen kan forholde seg til barn som har det vanskelig, og hvilke tiltak en bør sette i gang for å ta steget fra bekymring til handling. Jeg har også tatt i bruk en forskningsrapport fra Folkehelseinstituttet som ble gjennomført av Helsedirektoratet i 2017. Rapporten tar for seg hvilke signaler barn gir som kan oppdages av voksne, dersom de er utsatt for omsorgssvikt og seksuelle overgrep i barnehage og skole (Folkehelseinstituttet, 2018, s.6). Jeg har tatt i bruk deler av rapporten som inneholder temaet omsorgssvikt.

1.3 Rapportens oppbygning

I første del av rapporten gjøres det rede for relevant teori knyttet til problemstillingen. Her presenteres det ulike former for omsorgssvikt blant barn og hvilke signaler en kan gjenkjenne hos barn. I tillegg trekkes det frem teori om verdien av å ha relevant kompetanse i hele personalgruppen, og ikke bare blant utdannede barnehagelærere. I metodedelens viser jeg til hvilke metoder jeg har tatt i bruk for å innhente datamaterialet for rapporten. Der trekker jeg også frem bakgrunnen for valg av informanter og etiske hensyn. I siste del presenterer jeg funn fra datainnsamlingen. I denne delen trekker jeg frem hva jeg anser som relevant og viktig knyttet til problemstillingen. I tillegg kommer det en liste med punkter knyttet til barn og omsorgssvikt jeg mener det er viktig at personalet i barnehagen er bevisst på. Rapporten avsluttes med en oppsummering av funn fra egen forskning og refleksjoner rundt egen lærdom omkring barn som er utsatt for omsorgssvikt.

2. Teoretisk forankring

I rapportens teoridel gjør jeg rede for begrepet omsorgssvikt og trekker frem ulike typer omsorgssvikt. Videre belyser jeg hvilke signaler barn gir dersom de er utsatt for omsorgssvikt, og hvordan personalet i barnehagen arbeider med dette temaet. Jeg trekker også frem tilknytningsteorier hos barn, personalets rolle som omsorgsperson i barnehagen og deres kompetanse for å oppdage signaler fra barn.

Før jeg beveger meg inn på ulike typer omsorgssvikt, vil jeg trekke frem en metafor om barn som opplever omsorgssvikt beskrevet av Askland og Sataøen. En kan se på barn som en dukke av *porselen*. Det skal veldig lite til for at en slår hull i en porselensdukke, bare ett lite dytt så er dukken ødelagt. Uansett hvor godt en limer og justerer på dukken vil en alltid kunne se at den er blitt limt sammen. I tillegg skal det lite til at limet løsner. Skårene som blir slått ut kan være større og mindre biter, og alt etter størrelsen kan dukken la seg repareres mer eller mindre bra. På den andre siden kan en se på et barn som ei dukke av *gummi*. Slike dukker tåler en støyt fra det ytre miljøet og er vanskelige å ødelegge. Men dukken av gummi kan få sår og skrammer som ikke lar seg fikse dersom belastningen blir for stor. Slike sår får arr som er åpenbare (Askland og Sataøen, 2013, s.23).

Eksempelet ovenfor viser at det barnet har blitt utsatt for vil sette spor i livet deres som nødvendigvis ikke alltid vises på utsiden. Jeg synes metaforen er et beskrivende bilde for hvordan det oppleves for et barn å bli utsatt for omsorgssvikt. Bildet kan også være en hjelp for å gi voksne en større forståelse av hvordan omsorgssvikt oppleves for barn, som igjen kan føre til at de kan hjelpe på en bedre måte.

2.1 Hva er omsorgssvikt?

I dagens samfunn ser vi at flere og flere sliter med psykisk helse, og prognosene ser ikke ut til å bli bedre. Folkehelseinstituttet (2018, s.6) har forsket på temaet omsorgssvikt og mener nettopp dette kan være en av grunnene til all den psykiske lidelsen som vi finner i dag.

Begrepet omsorgssvikt er omfattende og har blitt formulert på ulike måter. Jeg har valgt å ta i bruk Kempe (1979 i Killèn, 2009, s.14) sin definisjon av hva omsorgssvikt innebærer, på bakgrunn av at den omfatter helheten og får med alle sidene av begrepet. «Foreldre, eller de

som har omsorgen for barnet, utsetter det for psykiske og/eller fysiske overgrep eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare». Innenfor begrepet omsorgssvikt differensieres det ofte mellom fire ulike former: Vanskjøtsel, fysiske overgrep, psykiske overgrep og seksuelle overgrep (Killén, 2009, s.33). Jeg vil videre utdype hva disse innebærer.

2.1.1 Vanskjøtsel

Barn som blir utsatt for vanskjøtsel er den vanligste formen for omsorgssvikt, men oppleves ofte som den minst dramatiske. Vanskjøtsel innebærer at barnet ikke får dekket grunnleggende behov innenfor fysiske og psykiske behov fra sine omsorgspersoner. Det kan også være omsorgspersoner som ikke viser interesse for barnet følelsesmessig. Eksempler på dette kan være unnlattelse av ernæringsbehov, utdanning eller ufullstendige boforhold. En kan også se på barnets hygiene. Barnet kan være ustelt, sulten og lukte vondt (Killén, 2009, s.34). At et barn blir utsatt for vanskjøtsel kan også gå utover barnets utvikling. Et barn som er 12 måneder gammelt kan fungere som en seks måneder gammel baby. Dette kan i verste tilfelle føre til at barnet slutter å melde fra om dets behov (Killén, 2009, s.35). En kan også observere at barn tidlig tar på seg et ansvar for seg selv, og de inntar en voksenrolle i tidlig alder for å veie opp for det de ikke får av sine foreldre (Killén, 2009, s.36).

2.1.2 Fysiske overgrep

Omsorgssvikt som kategoriseres som fysiske overgrep, kan innebære fysisk makt som går ut over barnets fysiske tilstand. Eksempler på dette kan være sparking, risting, biting, kvelning, drukning og slag. Slike fysiske overgrep er ofte en svært stor belastning som kan medføre traumer for barnet. Hvis barn får blåmerker kan det være vanskelig å skille mellom det som har blitt påført av voksne, og det som oppstår gjennom lek og bevegelser, såkalte naturlige årsaker (Killén, 2009, s.37). Som voksen vil det være viktig å se blåmerkene i et større bilde. Dersom en er bekymret kan en observere barnets sosiale og emosjonelle utvikling, som videre kan være med på å understreke om barnet har blitt utsatt for noe alvorlig.

En annen side ved fysiske overgrep er de skader som ikke har noen ytre tegn som en ikke kan se med det blotte øye. Et typisk eksempel på det kan være hodeskader hos spedbarn. Dette kan forekomme som en konsekvens dersom barnet ikke slutter å gråte. Barn som blir utsatt

for kraftig risting kan få alvorlige hodeskader som ikke nødvendigvis er synlig for omverdenen (Killén, 2009, s.38).

2.1.3 Psykiske overgrep

Et psykiske overgrep er et ikke-fysisk overgrep. Utfallet av handlingene er vanskelig å oppfatte for personer rundt, ettersom det i mange tilfeller ikke kan ses fysisk på kroppen (Killén, 2009, s.41). Det kan derimot oppdages ved at barnet reagerer i form av sinne, forvirring eller skuffelse, og at atferdsmønsteret til barnet påvirkes i stor grad. Killén (2009) trekker frem syv ulike overlevelsesstrategier som barn internaliserer innenfor psykiske overgrep. Slike strategier kan være svært nyttige for personalet i barnehagen å ha kunnskap om, slik at de kan bidra til at barnet får nødvendig hjelp så fort det er mulig. Dersom barnet ikke har det bra hjemme, er det avgjørende for barnet å bli sett og hørt i barnehagen. Under vil jeg gjøre rede for de syv ulike strategiene.

1) *Barn som oppfattes annerledes* innebærer at noen barn tilegner seg egenskaper de i utgangspunktet ikke har. Eksempler på dette kan være at foreldrene omtaler barnet som «dum» eller «ond» og beskylder barnet for noe det egentlig ikke har gjort. Dette kan føre til angst og aggresjon hos barnet (Killén, 2009, s.42). Signaler en kan fange opp i barnehagen kan være at barnet ikke tør å snakke i samlingsstunder, eller at de kan utagere og være aggressive mot andre barn og voksne på bakgrunn av det barnet har hørt hjemmefra.

2) *Barn av foreldre som lever i voldelige samlivssituasjoner* er barn som bor i et hjem preget av hat, fiendtlighet og psykisk/fysisk vold (Killén, 2009, s.43). Barnet inntar ofte en omsorgsrolle overfor de som blir utsatt. I barnehagen kan dette komme til syne ved at barnet er voksen for alderen i sin tankegang og væremåte. En kan også observere at de har vanskeligheter med å leke, interessere seg i andre barn og lære noe nytt (Killén, 2017, s.73).

3) *Barn av foreldre med rusmiddelproblemer* opplever at foreldre er mest opptatt av seg selv og sine egne behov, og dermed blir barnet glemt eller tilsidesatt (Killén, 2009, s.45-47). En kan oppleve at slike barn ikke ser verdien av seg selv og ikke liker oppmerksomhet. Slike barn sitter ofte inne med mange bekymringer for situasjonen i hjemmet; «Hva skjer hjemme når jeg ikke er der? Hvem kommer og henter meg i barnehagen i dag? Kanskje de har glemt meg?» (Killén, 2017, s.75).

4) *Barn av foreldre med psykiske lidelser* er et mer tabubelagt tema. Foreldrenes lidelse snakkes ikke om med barna, og barna blir kognitivt belastet (Killén, 2009, s.48). Dette fører til at barna lager et bedre bilde av foreldrene enn hva virkeligheten tilsier. Barnet lever gjerne med foreldre som har et forvrengt bilde av omverdenen og kan oppleve at foreldrenes atferd endres raskt, som igjen kan oppleves svært skremmende for barnet (Killén, 2009, s.48). I barnehagen kan en oppdage dette ved å se at barnet endrer atferd, for eksempel ved at det slutter å leke sammen med andre barn. I tillegg har de lett for å overreagere på uttrykk fra andre voksne og barn, som i utgangspunktet ikke er ment negativt (Killén, 2017, s.77).

5) *Barn av foreldre i ubearbeidede separasjons- og skilsmisseprosessen* kan oppleve at foreldrenes sorg kan overføres over til dem selv som aggresjon (Killén, 2009, s.49). Barnet kan også oppleve at det blir en kamp mellom hvilken «side» en skal velge. Barnet kan slite med å ta valg og kan oppleves som forvirret og ubesluttsom. I tillegg kan en oppdage at barnet lett begynner å gråte i situasjoner det tidligere har klart å mestre på egenhånd.

6) *Barn i isolerte trossamfunn* er barn som blir utsatt for autoritær oppdragelse som ikke er forsvarlig med norske grunnverdier (Killén, 2009, s.51). Barnet blir ikke eksponert for omverdenen. Signaler fra slike barn kan være at de har vanskeligheter med å omgås med andre barn utenfor sitt trossamfunn.

7) *Alene-barn* er barn som er enslige mindreårige flyktninger. De kommer fra land med krig, har blitt utsatt for samfunnsvold og har i mange tilfeller blitt utsatt for flere former for omsorgssvikt. Slike barn kan være utagerende mot andre og det kan være vanskelig å forstå sosiale koder i det samfunnet de har flyttet inn i (Killén, 2009, s.51-52).

2.1.4 Seksuelle overgrep

Med barn som blir utsatt for seksuelle overgrep, menes det seksualiserte handlinger som barnet ikke er utviklingsmessig forberedt på eller har forutsetninger for å samtykke til. Eksempler på dette kan være fysisk kontakt med eller uten penetrering, ikke-fysisk kontakt i form av visuell eksponering eller oppfordring til seksualiserte handlinger mot seg selv. Seksuelle overgrep skjer ofte ved at barnet blir lokket med av overgriper gjennom lek, men kan også skje ved at barnet får en form for belønning for å delta (Folkehelseinstituttet, 2018, s.15).

2.2 Signaler fra barn

Når et barn utsettes for omsorgssvikt er det ikke nærliggende for barnet å fortelle konkret om dette til en voksen. Det kan være fordi barnet har fått beskjed fra personen som har utført handlingen om å ikke fortelle det videre, eller at barnet selv tror at handlingen er normal og dermed ikke klarer helt å se alvoret selv. Selv om et barn har fått beskjed om å ikke fortelle noe videre, vil de likevel gi noen signaler, uavhengig om det er bevisst eller ubevisst. Jeg skal nå gå nærmere inn på hvilke typer signaler dette kan være. Drugli (2008, s.56) trekker frem fire ulike roller som barn kan tilegne seg dersom de er utsatt for omsorgssvikt. Rollene kan også sammenlignes med Killéns overlevelsestrategier som er nevnt tidligere i rapporten.

1) *Hjelperollen*. Dette innebærer at barnet tar på seg mye ansvar som det normalt ikke tar ansvar for, som for eksempel å ta vare på familiemedlemmene. De setter gjerne andres behov fremfor sine egne, og dermed kan deres egen utvikling stoppe opp. 2) *Sky og engstelig*. Barnet holder seg i *skyggen* og bærer på mye usikkerhet. Barnet får lite oppmerksomhet fra voksne som de i utgangspunktet har behov for og de unngår sosiale settinger. For å hjelpe barnet til å bli trygg på seg selv er det viktig å trene barnet i små sosiale settinger, som for eksempel smågrupper i barnehagen. 3) *Utagerende*. Barnet bruker utagering for å slippe ut alle sine følelser. I barnehagen blir dette dessverre ikke alltid tatt godt imot. Barnet kan oppleve å bli snakket til mye av de voksne og andre barn tar ikke initiativ til å leke med det. Dette kan føre til dårlig selvbilde, som videre kan få store skader senere i livet. For å bygge opp barnets selvtillit har det særlig behov for positiv tilbakemelding og bekreftelse på det de gjør fra gode voksne. 4) *Klovner og sjarmtroll*. En strategi hvor barn sørger for å rette fokuset på seg og trer på seg en slags maske for å dekke over hva de egentlig føler inni seg. Slike

barn sitter inne med følelser som sinne, tristhet og bekymringer, og det vet gjerne ikke hvordan de kan slippe ut følelsene. (Drugli, 2008, s.56).

Det er viktig å lytte til magefølelsen når det gjelder å fange opp signaler som barn gir. Claussen skriver i sin bok at mange voksne i barnehagen kjenner seg igjen i at de sitter med en magefølelse overfor et barn, men ikke klarer å sette ord på hverken *hvorfor* de føler det eller *hva* det egentlig er. Det er en opplevelse av ubehag og de stiller seg spørrende til barnets og/eller foresattes oppførsel. Dersom en opplever dette vil det være avgjørende for barnets situasjon å snakke *med* barnet, og ikke bare *om barnet* med andre voksne for å være til hjelp i situasjonen (Claussen, 2010, s.14).

2.3 Personalets kompetanse

Barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet trenger å bli møtt av en stabil voksen som aksepterer dem som de er, og som er villig til å inkludere seg i barnets liv på alle plan (Claussen, 2010, s.164). Gjennom tette relasjoner mellom barn og personalet i barnehagen, er det en gylden mulighet til å danne et bilde av barns sosiale og emosjonelle tilstand.

Ifølge Killén (2017, s.16) er det nødvendig at personalet klarer å lese signalene som kommer fra barna dersom de skal være til hjelp. Dette underbygger også det Steine skriver i sin artikkel om at det er de voksnes ansvar å avdekke vold og overgrep mot barn (2019). Fra år 2013 til 2017 har regjeringen arbeidet med kompetanseheving i norske barnehager hvor de har økt tiltakene fra 165 millioner kroner til 400 millioner kroner (Kunnskapsdepartementet, 2017). Personalet i barnehagen sitter med mye erfaringsbasert kunnskap om barns tilknytning og hvordan dette kommer til syne i barnehagehverdagen, men dessverre er det ikke alle som er klar over at de vet (Killén, 2017, s.37). For at kompetansen på hvordan en kan oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt skal heves, trengs det en kombinasjon av både erfaringsbasert kunnskap og teoretisk kunnskap. Dersom en kun tar i bruk sine tidligere erfaringer, er det stor fare for at en ikke klarer å oppdage et barn som blir utsatt for omsorgssvikt på en måte en ikke kjenner til fra før.

2.3.1 Relasjonskompetanse

Slik jeg har nevnt tidligere i rapportens teoridel, er det viktig at de voksne i barnehagen er reflektert rundt sin relasjon til barn, som kan knyttes opp mot begrepet relasjonskompetanse. Det handler om å ivareta en trygg tilknytning, være der for barn som opplever utrygg tilknytning og utvikle nye tilknytningsmetoder (Killén, 2017, 130). En kan definere begrepet tilknytning som «det følelsesfargede båndet (emosjonelt bånd) som knytter barnet til en eller flere personer» (Askland & Sataøen, 2013, s.61). Barn knytter bånd til sine omsorgspersoner, som kan utvikles til trygge eller utrygge relasjoner (Killén, 2017, s.35). Dersom barnet har trygg tilknytning har de gjerne kontroll på egne følelser og kan regulere dem selv. På motsatt side kan barn oppleve det utfordrende å hankses med egne følelser og vet ikke helt hvordan en regulerer de. Dette kan være tegn på en utrygg tilknytning som videre kan knyttes opp mot eventuell omsorgssvikt.

Innenfor relasjonskompetanse er det relevant å trekke inn mentalisering. Det er den voksnes kapasitet til å forstå egne og andre følelser, tanker og opplevelser (Killén, 2017, 131). Konkret handler det om evnen til å se barnets perspektiv i situasjonen, som gir barnet en følelse av å bli forstått. Det er viktig at alle som arbeider med barn er bevisst på sin relasjonskompetanse (Killén, 2017, s.130). Videre kan en trekke paralleller til teoretikeren Berit Bae. Hun står bak teorien om å se barnet som et subjekt. Et barn er ikke bare et individ som skal påvirkes og formes til et menneske, men det *er* et menneske (Bae, 2007). Et slikt syn er essensielt når det gjelder å gi barnet en opplevelse av å bli sett og hørt i vanskelige livssituasjoner.

3. Metode

Ifølge Sonja Kibsgaard og Morten Sæther (2014, s.25) er metode «et verktøy man bruker for å komme frem til ny kunnskap». Det handler om hvilken fremgangsmåte en velger for å tilegne seg kunnskapen en er ute etter. Det finnes to typer metoder: kvalitativ metode og kvantitativ metode. Ifølge Olav Dalland (2017, s.52) innebærer kvalitativ metode å studere informantens mening og opplevelse, mens kvantitativ metode innebærer å ha fokus på det målbare, for eksempel gjennom en spørreundersøkelse. Formålet med bachelorrapporten er å undersøke personalets opplevelser og tanker rundt rapportens tema.

3.1 Valg av metode

Jeg valgte en kvalitativ forskningsmetode, hvor jeg tok i bruk semistrukturerte intervju for å besvare problemstillingen min om barn som er utsatt for omsorgssvikt. Det å bruke intervju som datainnsamling kan sammenlignes med å ha en vanlig samtale mellom to personer, og det er nettopp det jeg ønsker for å få et innblikk i informantenes tanker, meninger og opplevelser rundt temaet omsorgssvikt (Kvale og Brinkmann, 2015, s.22). Et semistrukturert intervju innebærer at intervjueren i forkant utarbeider en intervjuguide, som kan være en støtte under selve intervjuet slik at intervjueren kan sikre seg å få svar på det problemstillingen spør etter (Dalland, 2012, s.78). Det det åpnes også for tilleggsspørsmål dersom det faller naturlig. For å oppnå dette, utarbeidet jeg åpne spørsmål slik at informanten fikk svare på et bredere nivå. I tillegg var det viktig for meg at informantene skulle få en opplevelse av at jeg var mentalt tilstede som intervjuerperson, og at samtalen skulle føles naturlig uten at informantene fikk opplevelsen av å bli «avhørt». Jeg valgte dermed å ta i bruk en lydopptaker under intervjuene, slik at jeg som intervjuer kunne være til stede og leve meg inn i samtalen (Kvale & Brinkmann, 2015, s.205).

3.2 Metodekritikk

Ved bruk av kvalitativ metode er det relevant å trekke inn begreper som validitet og reliabilitet. Begrepene blir gjerne brukt for å undersøke om rapporten er pålitelig og troverdig (Bergsland og Jæger, 2014, s. 80). Validitet handler om at en kan trekke gyldige beslutninger basert på det rapporten faktisk måler, og stille seg spørrende om informantene har en nærhet til det problemstillingen er ute etter (Bergsland og Jæger, 2014, s. 80). Reliabilitet innebærer å se på forholdet mellom intervjuer og intervjuperson, men også å se på hva som skjer når intervjueren analyserer datamaterialet (Eide & Winger, 2003, s.121). Under gjennomførelsen av intervjuene forsøkte jeg etter beste evne å stille åpne spørsmål, men i enkelte tilfeller var det nødvendig med oppfølgingsspørsmål for å avklare enkelte deler. I etterkant av intervjuene har jeg blitt oppmerksom på at jeg kunne stilt mer oppfølgingsspørsmål til informantene for å forsikre at jeg tolket deres svar korrekt.

I tillegg er det viktig å bemerke seg at resultatene som blir presentert ikke gjelder for alle barn, barnehager og personell i Norge, da jeg har få informanter. Bachelorprosjektet har dermed ikke tilstrekkelig omfang for å danne et bilde av hvordan dette ser ut i virkeligheten. Det metoden derimot gir svar på, er den enkeltes oppfatning av hvilke signaler barn gir dersom de er utsatt for omsorgssvikt og deres refleksjoner rundt hvordan en kan gripe inn, noe som var hovedmålet med rapporten.

3.3 Valg av informanter

I utgangspunktet tenkte jeg å intervjué én barnehagelærer og én barne- og ungdomsarbeider for å få et innblikk i kompetansen som finnes blant hele personalgruppen. Bakgrunnen for valget var at assistenter og barne- og ungdomsarbeidere er like mye med barna i hverdagen og får i noen tilfeller med seg hendelser, som ikke barnehagelærere og pedagoger får med seg. Rapportens fokus ble etterhvert endret på grunn av frafall av informanter, og dermed valgte jeg å holde meg til barnehagelærerens kompetanse. Under intervjuene forsøkte jeg likevel å få et innblikk i informantenes oppfatning av personalets kompetanse.

For å kunne besvare rapportens problemstilling kontaktet jeg barnehagelærere med lang arbeidserfaring i barnehage. Formålet med intervjuet var å få mer grundig informasjon om rapportens tema, dermed valgte jeg å bare ha to informanter å forholde meg til. Dalland (2012, s.76) understreker at det er mulig å få godt innsamlingsmateriale med få informanter dersom samtalene er gode og innholdsrike. Jeg fikk også være med på et personalmøte i en av barnehagene, hvor jeg fikk stille spørsmål rundt rapportens problemstilling. Jeg valgte å ta i bruk intervjuguiden som utgangspunkt og støtte i samtalen.

3.4 Etikk og personvern

Før prosessen med å finne informanter, meldte jeg opp bachelorprosjektet til NSD (Norsk senter for forskningsdata) for å få godkjenning av gjennomføringen. Deretter sendte jeg et informasjonsskriv til informantene om formålet med rapporten, problemstillingen og samtykkeskjema slik at de på forhånd visste hva intervjuet inneholdte. Informantene ble opplyst på forhånd at intervjuene ble tatt på med ekstern lydopptaker. Videre ga jeg beskjed om at intervjuene ville bli transkribert i etterkant, for å deretter slette lydfilene. Det ble i tillegg informert om i samtykkeskjemaet at alle personopplysninger ville bli anonymisert slik at det ikke var mulig å gjenkjenne de eller hvor de var ansatt (Christoffersen og Johannessen, 2012, s.42). For å ivareta informantenes anonymitet blir de referert som *Barnehagelærer A*, *Barnehagelærer B* og *personalmøte/den ansatte*. I eksempler som inneholder barn refereres de til *barnet*.

4. Resultat av datainnsamling

I dette kapitlet gjør jeg rede for resultatene fra datainnsamlingen. Etter å ha transkribert intervjuene, analysert og laget tankekart av det informantene fortalte, kom jeg frem til tre kategorier som dekker det som er relevant og viktig knyttet til problemstillingen: 1) hvilke signaler gir barn som er utsatt for omsorgssvikt? 2) personalets kompetanse om omsorgssvikt, og 3) hvordan arbeide for å gjenkjenne signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?

4.1 Hvilke signaler gir barn som er utsatt for omsorgssvikt?

Jeg startet intervjuet med å spørre hva informantene assosierte med begrepet omsorgssvikt. Barnehagelærer A assosierer begrepet med hvorvidt barnets primære behov for nærhet, trygghet og kjærlighet blir tilfredsstillt. Hun trekker frem at omsorg handler om hva et barn trenger for å ha det godt i livet. For å eksemplifisere omsorgssvikt skildrer hun at det kan være et barn som har alt av utstyr det trenger og er ren, men hvor relasjonen mellom barn og foreldre er ikke slik den skal være. Barnehagelærer B har et mer spesifikt syn på hva begrepet omsorgssvikt innebærer. Hun assosierer begrepet knyttet til foreldre med rusproblemer. Ut fra transkriberingen av intervjuet kan det oppfattes som at informantens assosiasjon er farget av hvordan miljøet rundt barnehagen var for en tid tilbake. Det er også viktig å påpeke at barnehagelærer B legger til at vedkommende i teorien vet at begrepet kan ha et større omfang, ettersom hun har deltatt på ulike kurs og seminarer angående lignende temaer. «Det kan omhandle barn som ikke blir fulgt opp slik de skal, psykisk og fysisk mishandling i hjemmet. Slike barn kan komme fra såkalte ressurssterke hjem» (Barnehagelærer B). En kan her trekke likheter med det Barnehagelærer A assosierer med begrepet.

På spørsmål om hvilke typer signaler barn sender ut ved omsorgssvikt, forteller barnehagelærer B et eksempel fra et kurs hun har deltatt på om temaet omsorgssvikt. En jente i barnehagen hadde sagt til en voksen: «Det kommer melk ut fra tissen til Pappa». Den voksne svarte: «haha nei, du må jo ikke si sånn tull». I dette eksempelet viser barnet tydelige signaler på at det er noe som ikke stemmer. Den voksne signaliserer tilbake at dette ikke er et tema en snakker om til andre rundt seg, som igjen fører til barnet at opplever at det ikke blir tatt på alvor. Barnehagelærer B påpeker hvor viktig voksenrollen er, at en er

bevisst på sin holdning og hvordan en reagerer overfor barnet. Hun legger også til at barn tester ut voksne for å finne ut om det hvem de kan stole på, noe en kan se tydelig i eksempelet ovenfor. Barnehagelærer A forklarer at det ikke er noe fasitsvar på hvordan barn signaliserer omsorgssvikt ettersom alle barn kommuniserer ulikt. Noen barn kan reagere med lav frustrasjonstærskel og å slite i samspill med andre barn, mens andre barn kan bli stille, trekke seg tilbake og bli mer eller mindre usynlig. Hun påpeker også at en bør være oppmerksom dersom et barns atferd plutselig skiller seg ut fra hva en vet er normalt for barnet.

4.2 Personalets kompetanse innenfor temaet omsorgssvikt

På spørsmål om personalets kompetanse om omsorgssvikt, svarte barnehagelærer A at det avhenger av hvor lang arbeidserfaring de har og hvor mye ansvar de selv har tatt og fått. Men i bunn og grunn er det pedagogisk leder som har det overordnede ansvaret for å videreføre sin kunnskap. Pedagogenes ansvar er å arbeide for at personalet har en felles forståelse og felles praksis for barn som er utsatt for omsorgssvikt. Barnehagelærer A mener det er viktig å videreformidle hvilke forventninger en har til personalgruppen angående tilstedeværelse for barna. Videre påpeker hun at samtalen mellom hverandre i personalgruppen vil være viktig for å tilegne seg mer kunnskap. Mye av læringen skjer gjennom samspill med andre i hverdagslige situasjoner.

Barnehagelærer B forteller at de jevnlig setter av tid på pedagogiske ledermøter dersom noen har behov for å diskutere vanskelige situasjoner på avdelingene. I tillegg settes det av tid på personalmøtene til å gå igjennom barnegruppen for å diskutere enkeltbarns atferd, samspill med andre og personalets tilknytning til barnet. Hun forteller at metoden hjelper dem å forebygge og avdekke at barn ikke faller utenfor gruppen. På en annen side forteller barnehagelærer B at det er lett å bli etterpåklok fordi en ikke klarer å se hele bildet av en situasjon før lenge etterpå. Hun kommer med et eksempel hvor et barn hadde en del atferdsvansker og utagerte på en måte som kunne gjenkjennes som tegn på omsorgssvikt. Hun sier selv at det var utfordrende å stå i situasjonen, ettersom foreldrene fremsto som snille og opptatte av barnets beste. Videre forklarer hun at hun var bekymret for barnet, men samtidig redd for å melde ifra dersom det ikke skulle være noe alvorlig. Dette er en stor

utfordring blant voksne som arbeider tett med barn og deres foreldre. Med bakgrunn i denne relasjonen, blir det vanskeligere å si tydelig ifra.

Barnehagelærer B trekker også frem diskusjonen om behovet for flere barnehagelærere i barnehagen. På den ene siden mener hun at det kan høres flott ut med flere barnehagelærere, men på den andre siden har de kortere arbeidsdager enn assistenter og er mye borte fra avdelingen på grunn av møter og planleggingstid. Med dette mener hun at det ikke nødvendigvis er kompetansen til utdannede som avgjør, men heller hele personalgruppen.

Innenfor assistenters kompetanse påpeker Barnehagelærer A at mennesker utvikler bedre kjemi med enkelte mennesker enn andre, og er ingen unntak for barn. De kan få bedre kjemi med en assistent på avdelingen kontra pedagogisk leder. Dette betyr at i en situasjon hvor et barn har blitt utsatt for omsorgssvikt, vil i større grad gi signaler eller fortelle dette til assistenten. Situasjoner som dette er svært relevant, og derfor er det desto mer viktig å heve *hele* personalets kompetanse for barnets beste.

Under personalmøte var det en ansatt som påpekte viktigheten ved å våge å tro at et barn på avdelingen blir utsatt for omsorgssvikt, uavhengig hvilket utfall det blir. Den ansatte fortalte om en barnehage som hadde meldt en bekymringsmelding til barnevernet, men viste seg i ettertid at det ikke var omsorgssvikt. Reaksjonen til foreldrene var at de var svært takknemlige for at personalet i barnehagen var våkne og opptatt av å ivareta barnet. Dette kan nok være en historie som er en av de sjeldne, men også en påminnelse om at det ikke skader å melde ifra en gang for mye enn en gang for lite.

4.3 Hvordan arbeide for å gjenkjenne signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?

Barnehagelærer A mener det er avgjørende hvilken kultur barnehagen har for å gjenkjenne signaler fra barn. Alle må være bevisste og klare over sitt ansvar, og det er et tema som bør ligge i enhver barnehages kompetansehevingssplan. Hun trekker frem at utfordringen her vil være å vite om hele personalgruppen virkelig tar tak i problemer som bør tas tak i. Ifølge barnehagelærer B vil det å samtale med hverandre og ha åpenhet om temaet være en god arbeidsmetode for å tilegne seg mer kompetanse.

Barnehagelærer A forteller om egne erfaringer hvor et søskenpar ble utsatt for vold i hjemmet og hvordan personalet i barnehagen fanget opp signaler.

Vi la merke til at det eldste barnet vasket hendene sine til blods. Han vasket og vasket, ble aldri ferdig. Vi så tydelig at det var noe som plaget han. I tillegg slet han litt i samspillet med barna på avdelingen og hadde lav frustrasjonsterskel. Det yngste barnet reagerte med lav frustrasjonsterskel, ble aggressiv mot de andre barna og var tydelig utilpass i hverdagen. En dag kom det yngste barnet med skrubbsår på lårene. Barnet hadde ekstremt vondt (Barnehagelærer A).

Videre forklarer hun at barnehagen kalte foreldrene inn til et møte hvor de fikk vite hva som hadde foregått hjemme. Foreldrene sa seg villig til å få hjelp. Barnehagen fikk koblet dem til de rette instansene for videre hjelp. I et slikt tilfelle er det svært viktig å få en dialog med foreldrene, da det kan være en like vanskelig situasjon for barnet som for foreldrene. Eksempelet ovenfor er et tydelig eksempel på fysisk mishandling med tydelige tegn på at noe er galt, både gjennom hvordan barnas kropp så ut, og gjennom deres atferdsendring.

Ut ifra transkriberingen fra datainnsamlingen ser det ut som informantenes oppfatninger av omsorgssvikt i størst grad er basert på hva de selv har opplevd i arbeidslivet, eller har tilegnet seg av kunnskap fra kurs og forelesninger om lignende temaer. Resultatene viser også at kompetansen om omsorgssvikt som finnes i barnehagen, i størst grad er fra pedagogiske ledere og barnehagelærer. På en annen side kommer det også frem i begge barnehagene at hele personalgruppen har en åpen dialog der det er rom for å dele sin kunnskap og reflektere i fellesskap. En kan oppsummere med at kunnskapen som barnehagelærere og pedagogiske ledere har, stort sett blir overført til det øvrige personalet i barnehagen.

5. Drøfting

I dette kapitlet drøfter jeg rapportens problemstilling: «Hvordan kan personalet i barnehagen oppdage signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?». I lys av problemstillingen drøftes resultatene fra datainnsamlingen og relevant teori.

5.1 Hvilke signaler gir barn som er utsatt for omsorgssvikt?

5.1.1 Hva er barnehagelærerens oppfatning av begrepet omsorgssvikt?

Det nevnes i begge intervjuene at omsorgssvikt er et vidt begrep med stor variasjon. Ut fra intervjuene viser det seg at informantene til en viss grad har ulik oppfatning av begrepet omsorgssvikt. Barnehagelærer A assosierer omsorgssvikt med når barnets primære behov ikke blir tilfredsstilt fra sine omsorgspersoner, som hun videre knytter opp mot Maslows behovspyramide. Teorien går ut på at en i første omgang må dekke de fysiologiske behovene for å kunne bevege seg oppover i pyramiden. Det innebærer at en først må dekke behov for mat og drikke, før en kan dekke behovene for sikkerhet og beskyttelse (Sander, 2019). Maslows teori kan også ses i sammenheng med FNs barnekonvensjon (1989) om barns rettigheter: Barn har rett til utdanning, helsehjelp, nok mat og drikke, fritid, lek og hvile.

Barnehagelærer B assosierer omsorgssvikt med foreldre som har rusrelaterte problemer. Det er i hovedsak fire ulike kategorier innenfor omsorgssvikt, hvor rusrelaterte problemer er en underkategori av psykiske overgrep. På den ene siden er foreldrene svært fraværende både fysisk og psykisk for barnet. På den andre siden kan barnet oppleve lav selvfølelse, føler seg tvungen til å «ta vare på» foreldrene og eventuelle søsken (Killén, 2009, s.45). Slike barn lever også med mange bekymringer angående økonomi, bolig og samlivsproblemer, som kan være svært overveldende for barnet (Killén, 2017, s.74-75). Under intervjuet stilte jeg ikke oppfølgingsspørsmål angående dette, men det kom frem at hun aldri hadde hatt barn på sin avdeling hvor foreldrene slet med rus. På en annen side kom det frem at hun har deltatt på ulike kurs som kan være årsaken til informantens kunnskap om temaet. Jeg stiller meg likevel kritisk til egen gjennomførelse av denne delen av intervjuet da jeg kunne stilt flere spørsmål for å få en tydeligere forståelse av det informanten fortalte.

Ut fra svarene kan en se at barnehagelærer A har en mer generell oppfattelse av begrepet omsorgssvikt, mens på den andre siden har Barnehagelærer B en mer spesifikk oppfattelse av begrepet. Det er viktig å påpeke at jeg oppfatter at begge informantene har en god forståelse av omsorgssvikt, og at det ikke finnes én korrekt måte å forstå begrepet på.

5.1.2 Hvilke signaler sender barn?

På spørsmål om hvilke typer signaler barn sender ut ved omsorgssvikt, er det en sammenheng mellom informantenes svar og teorien jeg har benyttet meg av gjennom bachelorrapporten. I tillegg kan en se at informantenes oppfattelse av signaler knyttes opp mot egne erfaringer fra arbeidslivet og kurs de har deltatt på.

Barnehagelærer B trekker frem eksempelet om barnet som fortalte: «det kommer melk ut fra tissen til pappa». Videre sier hun at bakgrunnen for slike reaksjoner som kommer fra den voksne i dette eksempelet, kan være et eksempel på at en ikke vet hvordan en skal håndtere situasjonen og det barnet forteller. Risikoen ved denne type reaksjoner er at den voksne signaliserer til barnet at dette ikke er et tema som skal snakkes om (Killén, 2017, s.102). For å ivareta barnet i et slikt tilfelle, kunne en rettet oppmerksomhet mot barnet og stilt oppfølgingsspørsmål, som videre kan få barnet til å føle seg hørt og tatt på alvor (Killén, 2017, s.165). Ved å vise interesse for det barnet forteller, kan ved en senere anledning føre til at barnet våger å åpne seg mer. Dersom en slik situasjon oppstår er det viktig at en forhører seg med kollegaer om hva de har observert, og om de har sett lignende hendelser, slik at en ikke tar feil beslutning (Killén, 2017, s.102). Barnehagelærer A forteller om søskenparet som ble utsatt for vold i hjemmet, som er nevnt tidligere i kapittel 4 i underkapittel 4.3. Det var flere tydelige signaler som tilsa at barna ikke hadde det bra hjemme. Barna slet med lav frustrasjonsterskel, utfordring i samspill med andre barn og hadde fysiske merker på kroppen på grunn av vold. Dersom barn ikke får hjelp til å regulere følelser, vil de ofte utagere med lav frustrasjonsterskel (Killén, 2017, s.94). Dette er noe begge informantene trekker frem når det snakkes om hvordan en kan oppdage signaler fra barna. Rapporten fra Folkehelseinstituttet viser at barn i 4–5 år som har blitt utsatt for omsorgssvikt, kan blant annet utvikle atferdsproblemer (2018, s.35).

Personalet i barnehagen har mulighet til å observere barn som har mangel på omsorg, trygge omgivelser og personlig kontakt. I barnehagen kan en oppdage dette ved å se på barnets materielle behov, atferd eller gjennom å observere i hente- og bringesituasjoner med foreldrene. I sistnevnte kan personalet observere det gjennom foreldres omsorg overfor barnets psykiske og følelsesmessige behov. Dette kan for eksempel være om foreldrene lytter til hva barnet vil fortelle, hvordan de omtaler barnet sitt eller hvordan de henvender seg til barnet. (Folkehelseinstituttet, 2018, s.16). Gjennom å observere foreldre og barn kan en få et tydeligere bilde på hvordan situasjonen er, som igjen kan føre til forebygging av overidentifisering. Overidentifisering handler om at de voksne i barnehagen kommer med såkalte «unnskyldninger» for hvorfor situasjonen er som den er og overvurderer foreldrene (Killén, 2009, s.70). Eksempler på dette kan være: «Så fort faren får seg jobb, blir det mye lettere for dem» eller «det er vanskelig å tro at foreldrene gjør det mot barnet sitt». Et viktig poeng innenfor observasjon er å observere flere situasjoner over tid, slik at en har flere hendelser å henvise til dersom en må innkalle foreldrene til et møte (Killén, 2009, s.341). I barnehagen kan en informere hele personalgruppen på avdelingen dersom det dukker opp en bekymring. Gjennom dette får alle et ansvar å observere barnet gjennom barnehagehverdagen, og foreldrene i hente- og bringesituasjoner.

5.2 Personalets kompetanse om temaet omsorgssvikt

Alle som arbeider med barn har et ansvar for å ivareta barna, som en ikke kan fraskrive seg (Drugli, 2008, s.15). Barnehagelærer A påpeker at det er viktig med mer kunnskap for å ikke overse signalene barna gir. Videre forteller hun at en kan ikke velge å se det en ønsker, det er rett og slett ikke et alternativ. En kan gjerne reagere sterkt på saker i media om barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, men det er dessverre altfor lett å lukke øynene for barnets virkelige verden (Killén, 2009, s.66). Barnehagelærer B påpeker at hele personalgruppen må sees på som en ressurs. Det er viktig at deres stemme, meninger og observasjoner blir hørt. Gjennom å få ansvar skapes det et eierforhold til jobben de er satt til. På den ene siden påpeker Claussen (2010, s.28) at det er viktig å ta i bruk kollegaers observasjoner, fordi de kan sitte med mye kunnskap som ikke barnehagelæreren har fått med seg. På en annen side viser tall fra en undersøkelse utført av Utdanningsdirektoratet i 2015, hvor 998 barnehagelærere og 1357 deltok, at barnehagelærere bruker 20 prosent av sin arbeidstid sammen med barn, mens assistenter derimot tilbringer 80 prosent av tiden sin sammen med

barn. Undersøkelsen viser også at det bare er 30 prosent av ansatte i norske barnehager som har barnehagelærerutdanning (Jakobsen, 2015). Tallene er en tydelig indikator på at kompetansen blant hele personalgruppen bør heves.

Når en først er inne på personalets kompetanse, er det også relevant å trekke inn om hvorvidt omsorgssvikt er blitt diskutert gjennom utdanningsløpet. Barnehagelærer B forteller at hun har deltatt på ulike kurs om lignende temaer. Til tross for dette, skulle hun ønske hun visste mer, særlig om temaet seksuelle overgrep. Dette har blitt løftet mer frem i lyset og er ikke like tabu å snakke om i dagens samfunn som det har vært tidligere. På personalmøtet fortalte en nyutdannet barnehagelærer at det kun var én forelesning om slike emner med obligatorisk oppmøte. Hun har et ønske om mer kompetanse, samtidig har hun kollegaer å støtte seg på hvor kunnskap deles og diskuteres dem mellom. I en pressemelding fra Stortinget høsten 2018 står det at de ønsker økt fokus på at studenter skal trenes til å oppdage barn som utsettes for vold og seksuelle overgrep (Kunnskapsdepartementet, 2018). I den tidligere utgaven av Rammeplanen for barnehager fra 2011 sto det at personalet *bør* ha kunnskap om seksuelle overgrep og vold, men i den nyere utgaven fra 2017 har de endret det til at personalet *skal* ha kunnskap om seksuelle overgrep og vold. Slik Barnehagelærer A påpekte: «vi er juridisk bindende til å gjøre denne jobben, vi er barnas advokater». Det er betryggende å lese at Stortinget satser på å heve kompetansen til dagens og fremtidens barnehagepersonell.

5.3 Hvordan arbeide for å gjenkjenne signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt

Barnehagelærer A forteller at hun i noen tilfeller har koblet foreldrene til barnevernets hjelpetiltak for foreldre. Hun forteller at enkelte foreldre ikke alltid vet hva som er best for deres eget barn, og det er dessverre ikke intuitivt for alle. En artikkel skrevet av Heradstveit (2014) er også inne på samme tema; barns nødvendige behov er dessverre ikke alltid like selvvinnlysende for alle foreldre. Mor eller far forsøker etter deres beste evne, men oppdager at de trenger hjelp til å forstå barnets behov. Kurset barnevernet tilbyr, er et foreldreveiledningskurs for foreldre som opplever det utfordrende å gi barna deres en trygg oppvekst. De underviser om trygghetssirkelen, som er et verktøy for å lære og se hva barna trenger fra foreldrene gjennom oppveksten. Kurset fører også til bedre samspill mellom foreldre og barn (Bufdir, 2019).

Det å jevnlig sette av tid til å reflektere rundt voksnes relasjon til enkeltbarn og deres foreldre, er et svært godt tiltak for å forebygge og avdekke barn som blir utsatt for omsorgssvikt. Dette er noe Barnehagelærer B vektlegger som en metode de bruker aktivt blant personalet. Dersom det skulle oppstå en bekymring for et barn, tar hun kontakt med styrer for å få veiledning på hvordan de kan gå videre. Dette er også noe Claussen påpeker som et godt hjelpemiddel dersom en er bekymret for et barn (Claussen, 2010, s.19). Likevel er det ikke alltid like lett å ta tak i bekymringene. En får gjerne en magesfølelse i starten som en ikke vet hva en skal gjøre med. Barnehagelærer B forteller at hun tidligere har vært bekymret for et barn, men lot være å gjøre noe med det. Hun forteller videre at det var utfordrende å ta bekymringen videre, fordi hun oppfattet foreldrene som snille og at de ønsket det beste for sitt barn. Som voksen må en huske på at en må se situasjonen ut fra barnets perspektiv, og ikke alltid vurdere ut ifra hvordan foreldrenes situasjon er. Dersom foreldrene får det bedre, vil det på ingen måte bety at det automatisk blir bedre for barnet (Kvillo, 2007, s.363). Dette kan også knyttes opp mot det Drugli påpeker om at barnets stemme er verdifull. Det er viktig å forhøre seg med hva barnet selv tenker om situasjonen fremfor å trekke egne konklusjoner (2008, s.45). Våg å stille spørsmål til barnet som opplever noe vondt, og vis at du bryr deg. Sett dine egne behov til side, slik at du kan gi bedre plass til barnets behov.

5.3.1 Et kritisk blikk på steget fra bekymring til handling blant personalgruppen

Jeg spør videre mine informanter om hva de tenker kan være grunnen til at det kommer få bekymringsmeldinger fra barnehagen. Barnehagelærer B sier hun svært sjeldent har hatt mistanke om omsorgssvikt. Hun har ved et par anledninger hatt mistanker om at et barn ikke har hatt det bra i etterkant. Mistankene har muligens blitt «visket bort» på grunn av «grei» oppførsel av foreldrene. Dersom voksne i barnehage og skole ikke er forberedt på at de kan ha barn i sin barnegruppe som blir utsatt for omsorgssvikt, er det heller ikke sannsynlig at de klarer å avdekke noe (Drugli, 2008, s.15). Dette kan også sammenlignes med hva Claussen omtaler i boken «*Det er noe med den ungen*». Det er ulike årsaker til at signaler ikke blir oppfattet eller tatt mer på alvor. Som voksen kan en for eksempel overidentifisere foreldrenes holdning og væremåte overfor barnet. En tillegger foreldrene egenskaper de egentlig ikke har fordi de ikke ønsker å handle etter deres vonde magesfølelse. Et annet eksempel kan være at den voksne har en følelse av at en ikke strekker til, og at det ikke nytter å kontakte

barnevernet. Dette kan også ha en sammenheng med deres tidligere erfaringer, hvor saker sendt til barnevernet ikke har blitt tatt videre og dermed blitt henlagt. Slik eksempler er svært skremmende fordi det kan gjøre stor skade for barnet og deres familie dersom ingen tar tak (Claussen, 2010, s.15-17). Et eksempel på dette er saken om Christoffer fra 2005 som ble mishandlet av sin stefar til døde. Hverken skolen, helsevesenet eller nær familie så alvoret før det var for sent.

Barnehagelærer B sier at nettopp en av grunnene til at det kommer få meldinger til barnevernet fra barnehagen, er fordi en er redd for å ta feil, men også fordi en har vanskelig for å tro at barn på deres egen avdeling kan være utsatt for noe. I tillegg påpeker hun at det kan være vanskelig å kontakte barnevernet, fordi det kan være fare for at foreldrene tar barnet ut av barnehagen for å unngå «problemer». Dette kan være et stort problem dersom personalet kvier seg til å forholde seg til foreldrenes privatliv, eller er redde for foreldrenes reaksjoner (Claussen, 2010, s.17). Et annet viktig poeng som ikke kommer særlig frem fra informantene, er redselen for å ta barnets situasjon innover seg. Reaksjonen fra den voksne i eksempelet om jenta som fortalte at det kom melk ut fra tissen til sin far, kan være et godt eksempel på at den voksne beskytter seg selv fremfor å ta tak i barnets situasjon. En unnviker realiteten og prioriterer heller sin egen mentale helse for at det ikke skal bli en for stor belastning (Killén, 2009, s. 66). Det er vanskelig å si hvorfor dette ikke blir nevnt av informantene, men det er ikke nærliggende å tenke seg at det er svært vanskelig å innrømme at en tar slike valg. Det kan også være en ubevisst handling fra voksne.

Som en konklusjon viser det seg at informantenes kunnskap om omsorgssvikt blant barn i størst grad er basert på hva de selv har opplevd i arbeidslivet. Begge informantene ser alvoret i å ha kunnskap om temaet, og er kjent med at det er deres ansvar å videreføre sin kunnskap til resten av personalet. I tillegg påpeker begge at det er svært viktig å inkludere assistenter og andre voksne i barnehagen. Ved å gjøre dette er en med på å sikre at barn blir sett, hørt og tatt på alvor av *hele* personalgruppen. Barnehagelærer B forteller at hun i noen tilfeller ikke har sett alvoret i noen barns situasjon. Jeg synes det er modig å innrømme at en ikke alltid har klart å utføre jobben sin som en i utgangspunktet skulle ønske. Det kommer også frem både fra informantene og på personalmøtet at de savner undervisning gjennom utdanningen. Ut fra det mener jeg at fremtidige studenter bør få mer obligatorisk undervisning, slik at en kan sikre en bedre kompetanse i barnehagen. Som en oppsummering vil jeg trekke frem noen

viktige punkter som jeg mener alle som arbeider i barnehagen *må* være bevisst på, og som kan hjelpe personalet til å oppdage signaler fra barn:

- lytt dobbelt så lenge som du snakker når du er med barn
- sett personlige «grenser» til side
- våg å se og tro at omsorgssvikt kan skje hvem som helst
- våg å stille spørsmål om det barnet forteller deg
- bruk magefølelsen din
- snakk *med* barnet, ikke bare *om* barnet.

6. Avslutning

Formålet med rapporten var å undersøke barnehagebarn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, hvilke signaler de gir og hvordan personalet kan oppdage signalene. Jeg utarbeidet problemstillingen: «Hvordan kan personalet i barnehagen oppdage signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?». Gjennom bruk av kvalitativ forskningsmetode, har jeg intervjuet to barnehagelærere med lang arbeidserfaring samt deltatt på et personalmøte. Gjennom datainnsamlingen har jeg fått et lite innblikk i personalets oppfatninger av begrepet omsorgssvikt, situasjoner de selv har opplevd i arbeidslivet omkring barn i utsatte livssituasjoner og kompetansen som finnes i barnehagen. Jeg må også påpeke at denne rapporten ikke kan trekke gyldige beslutninger som gjelder for alle barnehager i Norge, da jeg har valgt å bruke få informanter. Bakgrunnen for valget var ønsket om å belyse den enkeltes opplevelser, tanker og refleksjoner rundt problemstillingen.

Gjennom intervjuene kom det frem at informantene og hele barnehagen ønsker å sette omsorgssvikt, og særlig seksuelle overgrep, på dagsordenen. Ut ifra det informantene kunne observere av sine kollegaer er det lite teoretisk kunnskap, men heller erfaringsbasert kunnskap og diskusjoner seg imellom. Kunnskapen som finnes i dag er langt fra tilstrekkelig for å kunne hjelpe barn som blir utsatt for omsorgssvikt, men på den positive siden blir det hyppigere diskutert i barnehagene. For at kompetansen skal heves i den enkelte barnehagen, er det avgjørende at assistenter får oppfølging av pedagogiske ledere og styrer om barn i vanskelige livssituasjoner, og lære hvordan en kan oppdage signaler fra barn.

Gjennom bachelorprosessen har jeg tilegnet meg mye kunnskap om barn, som jeg ikke visste fra før. Som snart ferdig utdannet barnehagelærer har jeg til en viss grad kompetanse til å avdekke barn som er utsatt for omsorgssvikt og kan være en ressurs for mine fremtidige kollegaer. En blir aldri ferdig utlært og får aldri god nok kompetanse innenfor et slikt tema som omsorgssvikt. Jeg sitter likevel igjen med rikere kunnskap enn hva jeg hadde for fem måneder siden, som jeg gleder meg til å bruke i arbeidslivet.

Referanser

Bae, B. (2007, 10. Januar). *Å se barn som subjekt: noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehagen*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Bergsland, M., D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bufdir. (2019, 13. Februar). Circle of Security – foreldreveiledningskurs. Hentet fra: https://bufdir.no/Familie/Tilbud_Regionene/circle_of_security/

Claussen, C. J. (2010). *Det er noe med den ungen: fra bekymring til handling*. Oslo: SEBU Forlag

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Gyldendal Norsk Forlag.

Drugli, M. B. (2008). *Barn som vekker bekymring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Eide, B. J., & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

FN. (1989). FNs konvensjon om barnets rettigheter. Hentet fra:

<https://www.fn.no/Om-FN/Avtaler/Menneskerettigheter/Barnekonvensjonen>

Folkehelseinstituttet. (2018). *Systematisk oversikt over oversikter. Hvilke tegn og signaler som kan observeres av personell i barnehage og skole kan ha sammenheng med omsorgssvikt?* Hentet fra:

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/hvilke-tegn-og-signaler-som-kan-observeres-av-personell-i-barnehage-og-skole-kan-ha-sammenheng-med-omsorgssvikt-rapport-2018-v2.pdf>

- Heradstveit, O. (2014, 30.november). Oppdragelse og barns utvikling: hvilke grunnleggende behov har barnet mitt? Hentet fra:
<https://www.hjelptilhjelp.no/Samliv-og-foreldre/oppdragelse-og-barns-utvikling-hvilke-grunnleggende-behov-har-barnet>
- Jakobsen, S. E. (2015). Hvem gjør hva i barnehagen? Hentet fra:
<http://vetuva.udir.no/index.php/artikler-2015/hvem-gjor-hva-i-barnehagen/?fbclid=IwAR3CBD8a6ExFxrkcGFOy5y9qsHn3pKa8HQIHx0IIUxVwb0LNwPssL9cWYfc>
- Kibsgaard, S., & Sæther, M. (2014). *Barnehagelærerstudentens bacheloroppgave*. Oslo: Universitetsforlaget
- Killén, K. (2009). *Sveket: barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget
- Killén, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen: samspill og tilknytning*. (2.utg). Oslo: Kommuneforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017, 05.september). Kompetanse for framtidens barnehager. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/437c8d37eb3d48719efcb9d22b99408c/competansestrategi-for-barnehage-2018---2022.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/rammeplan>
- Kunnskapsdepartementet. (2018, 28. Desember). *Bedre undervisningsopplegg om vold og overgrep mot barn*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/bedre-undervisningsopplegg-om-vold-og-overgrep-mot-barn/id2623791/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Raundalen, M., & Schultz, J-H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt?* Oslo: Pedagogisk Forum

Sander, K. (2019, 21. Januar). Maslows behovspyramide. Hentet fra:
<https://estudie.no/maslows-behovhierarki/>

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 345258 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 22.02.2019, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD:

Tlf. Personverntjenester:

Vedlegg 2: Samtykkeskjema for bacheloroppgave 2019

Vil du delta i forskningsprosjektet:

«Barn som er utsatt for omsorgssvikt»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å se på hvordan personalet i barnehagen kan hjelpe barn som er utsatt for omsorgssvikt og hvordan man kan gjenkjenne signaler som barn gir til personalet. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med oppgaven er å utforske hvordan personalet i barnehagen kan være med på å hjelpe barn som er utsatt for omsorgssvikt. Bakgrunnen for valg av dette teamet er fordi det er mer og mer aktuelt i dagens samfunn. Som barnehagelærer har man et stort ansvar for barnas barndom og er viktige omsorgspersoner i livet deres. I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at «personalet skal være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20).

Problemstillingen

«Hvordan kan personalet i barnehagen fange opp signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?»

Metode

Dette er et kvalitativt forskningsprosjekt i en bacheloroppgave i barnehagelærerutdanningen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Ønsket er å intervju barnhagelærere som arbeider i en kommunal eller privat barnehage i Bergen og som har arbeidserfaring innenfor temaet barn og omsorgssvikt. Jeg har i tillegg sendt ut denne henvendelsen til et par andre barnehager i Bergen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et intervju som varer i ca 30-45 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål om barn som er utsatt for omsorgssvikt, dine egne erfaringer som barnhagelærer omkring hvordan personalet kan hjelpe barna i deres situasjon.

Gjennom intervjuet vil det bli tatt notater fra det som blir sagt. Det vil på bli tatt lydopptak av samtalen, for å deretter transkribere intervjuet. Etter ferdig skrevet oppgave vil alle notater og lydfiler bli slettet og makulert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De eneste som får tilgang til opplysningene er meg og veileder.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg oppbevare innelåst.
- Du som deltaker vil ikke kunne gjenkjennes ved endt prosjekt.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.mai 2019. Etter prosjektslutt vil personopplysninger og notater bli slettet og makulert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post
(personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *barn som er utsatt for omsorgssvikt*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju som brukes i bacheloroppgaven

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 31.mai 2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

1: Informasjon

Problemstilling: Hvordan kan personalet i barnehagen fange opp signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt?

Formål: Formålet med oppgaven er å utforske hvordan personalet i barnehagen kan være med på å hjelpe barn som er utsatt for omsorgssvikt. Bakgrunnen for valg av dette teamet er fordi det er mer og mer aktuelt i dagens samfunn. Som barnehagelærer har man et stort ansvar for barnas barndom og er viktige omsorgspersoner i livet deres. I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at «personalet skal være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20).

2: Intervjuspørsmål

1. Når du hører ordet omsorgssvikt, hvilke assosiasjoner får du?
2. Hvilke signaler tenker du at barn sender dersom de er utsatt for omsorgssvikt?
 1. har du noen eksempler på der du har hatt mistanke ved barnets væremåte/oppførsel?
 2. Når oppdages disse signalene? Er det noen bestemte dager? Kan man se et mønster?
2. Hvordan tenker du man bør gå frem til barn og foreldre dersom du har mistanke ved omsorgssvikt? Har du konkrete eksempler på dette?
 - a) Har du vært i kontakt med barnevernet i forbindelse med dine mistanker om barn? Kan du evt gi noen eksempler?
1. Opplever du at du har behov for mer kunnskap om dette temaet?
 - a) Er temaet omsorgssvikt noe som blir tatt opp i personalgruppen/ planleggingsdager/personalmøter?
1. Hvordan opplever du dine kollegaers kompetanse innenfor dette temaet?
 - a) Hender det at du diskuterer dine bekymringer med kollegaer?

1. Hvordan opplever du at temaet omsorgssvikt ble snakket om/tatt i bruk i utdanningen din?
 - a) Evt: På hvilken måte har den kunnskapen vært til hjelp i situasjoner der du har hatt mistanke om omsorgssvikt? Har du noen konkrete eksempler?
 - b) Har det vært tilbud om kurs innenfor barn som er i vanskelige livssituasjoner?
1. Hva tenker du kan være grunner til at det er relativt få meldinger fra barnehagen til barnevernet?
1. Er det noe du føler du ikke har fått sagt?